

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ ІНВАРІАНТНОГО І ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКІВ ЗМІСТУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Навчальна діяльність учнів, виступаючи умовою і чинником формування ціннісно-смыслових орієнтацій їхньої особистості, не позбавлена впливу інформаційного середовища. Сучасне інформаційне суспільство, на переконання науковців (Бібік Н., Васьківська Г., Савченко О. та ін.), детермінує і темп, і напрям формування ціннісного світогляду підростаючого покоління, створюючи у такий спосіб, за О. Варипаєвим, ціннісно-смыслову реальність. Відтак, у змісті профільного навчання – задля єдності його інваріантного і варіативного складників – слід урахувувати інтердисциплінарні зв'язки, що забезпечуватиме неперервність в освіті. Отже, формування в учнів ціннісно-смыслових орієнтацій неможливе поза об'єктивною реальністю, тобто, без створення цілісного образу світу (образу школи, образу класу, образу педагогів, образу суспільства, образу виробничих відносин, образу сім'ї і т.ін.) [1, 46].

Ціннісні орієнтації старшокласника, сформовані на основі психологічних механізмів, підпадають під процеси розгортання освітнього середовища, де навчальна діяльність, здебільшого виступаючи основною спонукою розвитку особистості, не завжди впливає позитивно. Тож, передусім, за камінь спотикання можна визнати й зміст профільного навчання, яке не в усіх загальноосвітніх навчальних закладах задовольняє потреби юної особистості. Освіта, за В. Сухомлинським, має «сформувати в кожній людині її тверду, неситну моральну позицію, утвердити ідеал, дати на все життя могутній духовний заряд непримиренності до зла, виробити вміння самостійно орієнтуватися в складних обставинах життя [3, 539]» і навчити замислюватися над «складними суспільно-політичними й моральними проблемами [1, 542]». Наразі, у змісті профільного навчання не простежується стійкої єдності його інваріантного і варіативного складників, а почасті відсутні затребувані старшокласниками курси за вибором і факультативи. Протягом останніх п'ять років ми проводимо опитування учнів старшої школи, учителів, з'ясовуючи динаміку очікувань суб'єктів навчально-виховного процесу від реалізації профільного навчання. Відтак, можемо говорити, що здобуті результати за констатувальними зрізами цих років майже однакові: найменша задоволеність навчанням спостерігається серед старшокласників сільських загальноосвітніх шкіл; дещо більша – сільських гімназій; помітно висока – серед гімназистів великих міст.

Оскільки диференціація змісту навчання в старших класах здійснюється на основі співвідношення базових і профільних предметів, курсів за вибором, то кожен із них має виконувати певну роль у реалізації завдань навчання. Тож слід говорити і про ознаки синергетичної парадигми в освіті [2], адже інваріантний освітній складник носить загальноосвітню, загальнокультурну, світоглядну спрямованість і передбачає розвиток ключових компетентностей як необхідної основи успішної життєдіяльності індивіда в сучасному світі, а варіативний забезпечує гнучкість структури шкільних навчальних планів, інтеграцію суміжних предметів, диференціацію, уніфікацію та гуманізацію освітнього процесу. Водночас, на якість освіти впливає Стандарт, який має унормувати співвідношення між навчальними годинами, обов'язковими для вивчення, та тими, що зможуть обирати учні старшої школи. З іншого боку, ефективність засвоєння знань в умовах профільного навчання залежить від того, наскільки збережено послідовність і наступність в освіті між основною і старшою школою, а також від того, як відбувалося становлення особистості учнів початкової школи.

З огляду на це, зміст інваріантного і варіативного складників, переважно гуманітарних предметів, задля формування ціннісних орієнтацій старшокласників слід посилити ціннісним змістом, адже наявних дидактичних одиниць змісту цих складових недостатньо для ефективного формування ціннісно-смыслові сфери учнів старшої школи. Саме тому ми рекомендуємо зміст окремих

вправ і завдань трансформувати з урахуванням ціннісно-сміслових суперечностей, що створюватиме проблемно-пошукову ситуацію у процесі навчання. Суперечності в оцінці фактів, явищ, подій, історичних діячів, літературних героїв і т.ін., виголошені під час уроку учнями, мають виняткову цінність для вироблення поки що уявного досвіду (на рівні міркувань), за якого формуватиметься досвід практично ціннісний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васьківська Г. О. Особливості формування системи знань про людину у змісті підручника нового покоління [Текст] / Г. О. Васьківська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць ; [за наук. ред. В. М. Мадзігона]. – К. : Ін-т пед. НАПН України ; Х. : ФОРМ Стеценко І. І., 2010. – № 1 (10). – С. 42–48.
2. Горбунова Л. С. Синергетична парадигма: методологічні та дидактичні можливості в освіті / Л. С. Горбунова [Текст] / Нова парадигма: Журнал наукових праць / [голови. ред. В. П. Бех]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – Вип. 50. – С. 48–59.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. [Текст] / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1 : Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу. – 654 с.

Оксана КРАВЕЦЬ,
м. Ужгород

АКТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується виведенням освіти України на рівень розвинутих країн світу. На сьогоднішній день активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови є однією з найбільш актуальніших проблем педагогіки. В організації освітнього процесу іноземної мови значна увага звертається на мотивацію студентів. Успішна мотивація студента сприяє встановленню пріоритетів, активізації та концентрації мислення, підвищує інтерес до вивчення іноземної мови. Позитивна мотивація студентів може бути досягнута при використанні таких прийомів навчання, які задовольняють потребу студентів у новизні і різноманітності запропонованого матеріалу. Отже, активізація пізнавальної діяльності є однією з актуальних проблем науки і практики, хоча її не можна назвати новою [5]. Навчання виступає діяльністю студента, що вмотивовується як ззовні (з боку викладача), так і внутрішньо (з боку студента). Коли мотивація навчання організована тільки ззовні, то, відповідно, студент вчиться тільки заради оцінок, стипендії, диплому. Якщо є зовнішні чинники (стимули), то формується внутрішнє бажання до опанування знань, умінь, навичок, що ґрунтуються саме на внутрішньому інтересі, відповідно активізується пізнавальна діяльність студентів.

Для досягнення результатів необхідно створити не тільки відповідні психолого-педагогічні, а й організаційно-методичні умови, враховуючи можливі чинники, що впливають на процес активізації пізнавальної діяльності. Провідна педагогіки стверджують, що такими умовами є: педагогічно правильне використання принципів розвитку пізнавальної діяльності; різноманітність методів, прийомів та засобів навчання; створення емоційного фону та доброзичливої атмосфери, врахування індивідуальних особливостей студентів при організації навчального процесу; використання технічних засобів навчання тощо [2]. Потрібно не просто використовувати різноманітність методів, прийомів та засобів навчання, а одночасно поєднувати традиційні (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький методи) та інноваційні навчальні технології (рольові ігри, метод проектів, використання технічних засобів навчання) [1]. Таким чином, щоб зробити традиційні заняття цікавими, підвищити ефективність навчального процесу та рівня знань студентів, варто використовувати інтерактивні ме-